

LİBERAL ULUSLARARASI DÜZENDE ABD’NİN DEĞİŞEN ROLÜ: DÜZEN KURUCUDAN DÜZEN BOZUCUYA

The Changing Role of The United States in the Liberal International Order: From Order Keeper to Disruptor

Zekerriyya AKDAĞ*

* Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
zekerriyya.akdag@inonu.edu.tr; ORCID: 0000-0002-0866-603X

Araştırma Makalesi / Research Article

ÖZ

Geliş Tarihi:

16.01.2026

Kabul Tarihi:

13.02.2026

Anahtar Kelimeler:

Liberal Uluslararası
Düzen, ABD, Donald
Trump, Değişim

JEL Kodları:

F50, F02, F10, F53, N41

Benzerlik Oranı

iThenticate: 4%

Donald Trump’ın 2025 yılında yeniden başkanlık görevine başladıktan sonraki dış politika söylem ve uygulamaları uluslararası arenada şok etkisi yaratmaya devam etmektedir. Yeni Trump yönetiminin dış politika adımları liberal uluslararası düzene yönelik sorgulamaları daha artırmaktadır. Yeni yönetimin dış politika tercih ve yönelimleri liberal uluslararası düzenin mimarı ve koruyucusu konumundaki ABD’nin küresel rolünü daha da tartışılabilir hale getirmektedir. Trump’ın “Önce Amerika” söylemiyle ifade edilen çıkara dayalı ve tek taraflı dış politika anlayışı, ABD’nin uluslararası düzende şimdiye kadar oynamakta olduğu rolden geri adım atmakta olduğunu göstermektedir. Bu çalışma yeni Trump yönetiminin dış politika söylemlerinin ve uygulamalarının liberal uluslararası düzeni ve ABD’nin bu düzendeki rolünü nasıl etkilediği sorusuna cevap vermeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Trump yönetiminin korumacı ticaret politikalarının, uluslararası kuruluşlardan çekilmesinin, müttefik ve ortaklara yönelik saldırgan tavırlarının, Grönland’ın ABD’ye ait olması gerektiği yönündeki söylemlerinin ve Venezuela’ya yönelik saldırısının liberal uluslararası düzen üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Trump yönetimi, ABD’nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillendirmeye çalıştığı düzenin en temel ilkelerini değiştirmeye, bozmaya ve bazı durumlarda tamamen reddetmeye çalışmaktadır. Trump’ın diğer devletlerin egemenliğini hiçe sayan söylemleri ve çok taraflılığı dışlayan açıklama ve eylemleri ABD’nin liberal uluslararası düzene olan bağlılığını aşındırmaktadır. ABD hâlâ dünyanın en büyük ekonomisi ve tek süper askeri gücü olsa da güvenilir ve öngörülebilir bir müttefik ve meşru bir lider olma vasıflarını yitirmektedir.

ABSTRACT

Received Date:

16.01.2025

Acceptance Date:

13.02.2026

Keywords

Liberal International
Order, The United States,
Donald Trump, Change

JEL Codes:

F50, F02, F10, F53, N41

Similarity Rate

iThenticate: 4%

Donald Trump's foreign policy rhetoric and actions since returning to office in 2025 continue to have a shocking impact on the international stage. The new Trump administration's foreign policy steps are further increasing scrutiny of the liberal international order. The new administration's foreign policy preferences and orientations are making the US's global role, as the architect and protector of the liberal international order, even more controversial. Trump's interest-based and unilateral foreign policy approach, expressed through his “America First” rhetoric, indicates that the US is stepping back from the role it has played in the international order until now. This study aims to answer the question of how the new Trump administration's foreign policy rhetoric and practices affect the liberal international order and the US's role in this order. The study discusses the impact of the Trump administration's protectionist trade policies, withdrawal from international organizations, aggressive stance toward allies and partners, rhetoric that Greenland should belong to the US, and the attack on Venezuela on the liberal international order. The Trump administration seeks to change, undermine, and in some cases completely reject the most fundamental principles of the order that the US sought to shape after World War II. Trump's rhetoric disregarding the sovereignty of other states and his statements and actions rejecting multilateralism are eroding the US's commitment to the liberal international order. Although the US remains the world's largest economy and sole superpower, it is losing its credibility as a reliable and predictable ally and legitimate leader.

Atf / Citation: Akdağ, Z. (2026). Liberal Uluslararası Düzendeki ABD’nin Değişen Rolü: Düzen Koyucudan Düzen Bozucuya. *Malatya Turgut Özal Üniversitesi İşletme ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 176-190.

1. GİRİŞ

Çin'in yükselişi, İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden ayrılması, Amerikan siyasetinin alışık olmadığı bir figür olan Donald Trump'ın beklenmedik bir şekilde ABD başkanı seçilmesi, aşırı sağ ve popülist partilerin yükselişi, küresel ölçekte otoriter iktidarların artışı, küresel pandemi ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgali gibi meseleler dolayısıyla uluslararası düzen hiç olmadığı kadar tartışma konusu haline geldi. Liberal uluslararası düzene yönelik sorgulamalar Trump öncesinde başlamış olsa da Trump'ın ikinci başkanlık döneminde hızlanarak artmaya başladı. ABD Başkanı Donald Trump'ın ilk döneminde olduğu gibi ikinci döneminde de uluslararası politikadaki söylem ve eylemleri uluslararası düzenin geleceği konusunda büyük bir belirsizlik yaratmaktadır. ABD'nin başlıca mimarı olduğu liberal uluslararası düzen, serbest uluslararası ticarete ve işbirliğinin ana biçimi olarak kurumsallaşmış çok taraflılığa bağlılık gibi temel ilkelere dayanmaktaydı.

Trump'ın 2024 seçimlerini kazanarak yeniden ABD Başkanı olması sonrası dış politika söylem ve eylemleri, İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu yana süregelen liberal uluslararası düzen açısından büyük değişimlere işaret etmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından inşa edilen liberal uluslararası düzenin mimarı, garantörü ve koruyucusu olarak hareket eden ABD, Trump'ın ikinci döneminde bu rolden radikal bir kopuş sergilemeye başladı. Trump "Önce Amerika" söylemi çerçevesinde çıkara dayalı bir ilişki biçimi geliştirdi. Çok taraflı işbirliğinin kurumsal hâle geldiği uluslararası kuruluşların bir kısmından çekildi. Çok taraflılık yerine tek taraflı dış politika eylemlerine öncelik vermeye başladı. Serbest ticaretin ABD aleyhine bir ticari düzen yarattığını ileri sürerek korumacı gümrük tarifeleri uygulama yoluna gitti. Gümrük tarifelerini ABD'nin geleneksel müttefiklerine ve ortaklarına dahi uyguladı. Venezuela'nın ulusal egemenliğini hiçe sayarak devlet başkanını uyuşturucu ihracı iddiasıyla yakalayıp ABD'ye getirdi. Panama, Kanada ve Grönland'ın ABD'ye ait olduğunu dile getirerek müttefik ülkelerin dahi egemenliğini önemsemediğini açıkça gösterdi. Trump yönetimi ABD'nin NATO gibi ittifaklardaki ve ortaklıklardaki sorumluluklarını pazarlık konusuna dönüştürdü. Küresel kamu mallarının yönetimini ABD'ye doğrudan çıkar sağladığı ölçüde sürdüreceğini dile getirdi.

Çalışmada ABD Başkanı Donald Trump'ın yeniden başkan seçilmesinden sonraki dış politika söylem ve eylemlerinin uluslararası düzen üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Bu çalışmada ABD Başkanı Donald Trump'ın yeniden başkan olarak seçilmesinden sonraki söylem ve eylemlerinin liberal uluslararası düzende ABD'nin rolünü nasıl şekillendirdiği analiz edilmektedir. Trump'ın dış politika söylem ve eylemleri uluslararası düzeni ne şekilde etkilemektedir? Trump'ın başkanlığında ABD'nin liberal uluslararası düzende rolü ne şekilde değişmektedir?

Çalışma ilk olarak düzen ve uluslararası düzen kavramlarını açıklamaya çalışmaktadır. İkinci olarak liberal uluslararası düzenin inşası, temel ilkeleri ile dönüşümü incelenmekte ve uluslararası düzende meydana gelen güç değişimleri ortaya konulmaktadır. Ardından Trump yönetiminin dış politika söylem ve eylemlerinin liberal uluslararası düzen üzerindeki etkisi incelenmektedir. Son olarak uluslararası düzenin geleceği tartışılmaktadır.

2. LIBERAL ULUSLARARASI DÜZEN

Düzen, aktörlerin birbirleriyle belirli bir model veya ayırt edilebilir ilkelere göre ilişkili olduklarını ima etmekte, (Bull, 2012: 3) devletler ve diğer uluslararası kuruluşlar arasındaki istikrarlı davranış ve ilişki kalıplarına karşılık gelmektedir (Allan, 2018: 5). Uluslararası düzen ise uluslararası siyasetinin aktörleri arasındaki ilişkileri yöneten ve şekillendiren kurallar, anlayışlar ve kurumlar olarak tanımlanabilmektedir. Bir uluslararası düzen, çeşitli aktörler tarafından bilinçli bir şekilde yaratılmakta veya tasarlanmaktadır (Zarakol, 2024: 201).

Uluslararası düzenler genel anlamda aktörlerin birbirleriyle etkileşim biçimlerinde belirli bir ölçüde düzenlilik, öngörülebilirlik ve istikrarı içerir (Lascurettes, 2021: 1). Liberal uluslararası düzen üzerinde önemli çalışmalar yapan John Ikenberry (2001: 23), uluslararası düzeni “bir grup devlet arasında temel kurallar, ilkeler ve kurumlar dahil olmak üzere hüküm süren düzenlemeler” olarak tanımlamaktadır. Bir düzenin varlığı için kurallar, ilkeler ve kurumlar merkezi öneme sahiptir. Aynı şekilde düzenden bahsedebilmek için bir sistemin ilgili birimleri arasında öngörülebilirliğin ve istikrarlı davranış kalıplarının bulunması hayati önem arz etmektedir (Lascurettes, 2021: 3).

Liberal uluslararası düzen, Vestfalya düzeni içerisinde karşılıklı bağımlı ticaret ilişkilerini düzenlemek, ortak barış ve refahı yaratmak üzere tasarlanmış kurallara dayalı kurumlara dayanmaktadır (Goddard ve Newman, 2025: 13). Temel aktörlerinin devletler ve uluslararası örgütler olduğu liberal uluslararası düzen genel olarak refahı ve özgürlüğü artırmayı vaat etmektedir. Düzenin devamlılığının en önemli aracı kurumsallaşmış karşılıklı bağımlılıktır. Düzen meşruiyetini kurumlar aracılığıyla oluşturan kurallarla sağlamaktadır (Goddard ve Newman, 2025: 15). Liberal uluslararası düzen nispeten açık ve kurala dayalı bir düzen olarak ifade edilmektedir. Serbest piyasalar, uluslararası kurumlar, işbirliğine dayalı güvenlik, demokratik topluluk, kolektif problem çözme, ortak egemenlik ve hukukun üstünlüğü gibi unsurlar bu düzenin temel parametreleri olarak kabul edilmektedir (Ikenberry, 2011: 2).

Liberal uluslararası düzenin anayasası olarak da ifade edilen 1945 Birleşmiş Milletler (BM) Antlaşması, liberal uluslararası ekonomik düzeni kuran 1944 Bretton Woods Anlaşmaları ve uluslararası siyasi liberalizmin kurucu belgesi olan 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, İkinci Dünya Savaşı sonrası düzenin temel kurucu sac ayakları olarak görülmektedir (Risse, 2024: 113). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra BM sistemi ve Bretton Woods Kurumları ile kurala dayalı çok taraflılık üzerine kurulu bir uluslararası düzen tahsis edildi. Bu düzen serbest ticareti teşvik ederken, devletlerin ekonomilerini düzenleme özgürlüğünü koruyarak ekonomik toparlanmayı amaçlamaktaydı (Börzel ve Zürn, 2021: 282). Ekonomik alandaki bu liberalizm büyük ölçüde Batı dünyasıyla sınırlıydı. Küresel ölçekte ise nispeten daha zayıf kurumlara bu düzen destekleniyordu. BM insan hakları rejimi ve uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıyla görevli BM Güvenlik Konseyi bunların en dikkat çekici olanlarıydı (Börzel ve Zürn, 2021: 282-283).

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD öncülüğünde tesis edilen liberal dünya düzeni Batı'yı Sovyetler Birliği'ne karşı topluca savunma oldukça başarılı olmuştur. Serbest ticaretin ve uluslararası sermaye hareketliliğinin yükselişini destekleyen bu düzen, aynı zamanda demokrasiyi yaymak ve insan haklarını teşvik etmekle de anılmaktadır. Bu düzen 1945'ten sonra Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Japonya arasında benzeri görülmemiş bir işbirliğine olanak sağladı. Üyeler arasında askeri güç kullanımının artık düşünülmediği çoğulcu bir güvenlik topluluğu oluşturmayı başardı. Düzenin merkezinde yer alan ülkelerin tarihsel olarak yüksek ekonomik büyüme oranlarına ve yaşam standartlarına sahip olmasına olanak sağlaması açısından da başarılı oldu. Birçok yerde hâlâ sorunlu olsa da çoğu ülkede insan hakları uygulamalarını büyük ölçüde iyileştiren küresel bir insan hakları rejimi kuruldu (Lake vd., 2021: 226).

Liberal uluslararası düzen, İkinci Dünya Savaşı'ndan beri uluslararası ilişkileri şekillendirmekte, onlara yapı ve öngörülebilirlik sağlamaktaydı. Egemenliğin nadiren eşitliğe dönüştüğü bu düzende, ABD hemen her zaman ayrıcalıklı bir statüye sahipti (Vinjamuri, 2025b: 115). ABD'nin maddi ve fikirsiz gücü başta olmak üzere Batı'nın liderliği liberal uluslararası düzenin kurulmasında ve sürdürülmesinde hayati bir rol oynamaktaydı (Risse, 2024: 113). Liberal uluslararası düzen İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana kapitalist, demokratik ve sanayileşmiş ülkeler arasındaki ilişkileri yapılandırmaktaydı. Bu düzen temelde Batı merkezli olsa da genel olarak uluslararası ilişkileri de etkilemekteydi (Lake vd. 2021: 225).

İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan liberal uluslararası düzen, ABD'nin geniş uluslararası pazarlara erişimini sağlayan kurallara dayalı bir ekonomik düzeni içermektedir. Bu düzen ABD'nin askeri gücüyle desteklenen müttefikleri için güvenlik ve emniyet garantisi sunan bir yapı barındırmaktaydı. ABD'nin dünyanın birçok ülkesiyle askeri ve ticari ortaklıklara sahip olması başat aktör olma rolünü tamamlamaktaydı (Zeitz, 2024). ABD'nin hâlâ dünyanın dört bir yanında yüz binlerce aktif askeri personeli barındıran yüzlerce askeri üssü bulunmaktadır. Ülke dışında yaklaşık 750 üsse sahip olmaya devam eden ABD, bu sayede dünyanın hemen her bölgesine müdahale etme kapasitesine sahiptir (Zeitz, 2024). Müttefiklerinin güvenliğini temin etmesi ABD'nin küresel güvenlik ağının sürdürülmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ABD, liberal uluslararası düzenin geliştirilmesi ve sürdürülmesinde en belirleyici aktör oldu. Soğuk Savaş sonrası dönemde de ABD çok taraflı işbirliğine olanak tanıyan çok sayıda kurumsal girişimi destekledi. NATO'nun genişlemesinde ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kurulmasında kritik rol oynadı. Ayrıca ekonomik işbirliği, insan hakları ve insani yardım alanlarında yeni kurumsal girişimleri destekledi. ABD liberal uluslararası düzenin garantörü rolünü uzun bir süredir devam ettirdi (Vinjamuri, 2025a: 5).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte liberal uluslararası düzende yeni bir ivme ortaya çıktı. Bu ivme uluslararası kurumların otoritesinde önemli bir artışla kendini gösterdi. İnsan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insanların serbest dolaşımı gibi liberal değerler uluslararası arenada yaygınlık kazandı. Bu değerleri benimseyen ve uluslararası kurumlara katılan devletlerin sayısında büyük bir artış yaşandı. Bu liberal değerler çoğunlukla Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan belirli kurumsal düzenlemelerle somutlaştırıldı ve korundu (Börzel ve Zürn, 2021: 283).

Uluslararası kurumlar liberal değerleri, kuralları ve kararları uygulayarak ve garanti altına alarak yaygınlaştırdı. Devletler ise daha fazla meşruiyet kazanmak için bu kuralları benimsediler ve uyguladılar. Soğuk Savaş rekabetinin ortadan kalktığı bu dönemde devletlerarası işbirliği, liberal uluslararası hukuk rejimine dayanan uluslararası kurumlar tarafından teşvik edildi. Dolayısıyla bu dönemde serbest piyasalar ve liberal ekonomik düzen kurallarını koruyan uluslararası kurumlar, ekonomik politikaları daha fazla liberalleşmeye doğru itti. Liberal uluslararası kurumlar küresel çapta yaygınlaştı, güçlendi ve zamanla daha liberal hale geldi. İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası düzen göreceli olarak zayıf liberal özellikler gösterirken, Soğuk Savaş sonrası dönemde bu düzen çok daha güçlü liberal eğilimler benimsedi. Hatta bazı alanlarda ulusötesi liberal özellikler barındıran bir uluslararası düzene geçildi (Börzel ve Zürn, 2021: 283).

3. ULUSLARARASI DÜZENDE DEĞİŞEN GÜÇ DENGELERİ

Son yıllarda uluslararası düzendeki güç dengeleri hızlı bir değişim yaşadı. Çin hemen hemen birçok konuda ABD'ye denk bir rakip haline geldi. Yükselen güçler bölgesel düzeyde sonuçları şekillendirme ve etkileme yeteneğine her zamankinden daha fazla sahipler. Bu yükselmekte olan güçlerin bazıları da küresel ölçekte politikaları etkileme arzusundalar (Vinjamuri, 2025b: 116). Dünya düzeni askeri ve ekonomik gücün birkaç büyük devlet arasında dağıldığı bir 'çok katmanlı' düzene doğru evrilmektedir (Acharya, 2025).

Amitav Acharya ortaya çıkmakta olan çok katmanlı dünya düzeninin üç belirleyici özelliğinden bahsetmektedir: birincisi günümüz dünya düzeninde tek bir ulusun veya güç kümesinin hakimiyetinden bahsedilemez. ABD özellikle askeri, mali ve teknolojik alanlarda en güçlü aktör olarak kalmaya devam edecektir. Çin kalkınma ve ticarete giderek öne çıkacaktır. Avrupa Birliği, ticareti ve ekolojik tehditleri düzenlemede bir güç olmaya devam edecektir (Acharya, 2025). Acharya'ya göre, bu çok katmanlı dünyada hiçbir ülkenin her alanda tek başına liderlik etmesi pek mümkün olmayacaktır. Çok taraflılığın yaygın olduğu bu düzende ABD güvenlik

müttefiklerini koruyabilirken, Çin ticaret ortağı olarak baskın hale gelebilir ve AB iklim kurallarını şekillendirmede başat aktör olabilir (Acharya, 2025).

Batılı aktörlerin dünya ekonomisinde giderek azalan ağırlığı yükselen güçlere ve orta büyüklükteki güçlere daha fazla alan açmaktadır. Brezilya, Rusya, Hindistan, Güney Afrika gibi BRICS üyesi ülkeler ile Endonezya, Meksika, Nijerya ve Türkiye gibi bölgesel güçler siyasi, güvenlik ve ticaret işlerinin yönetiminde daha önemli hale gelmektedir (Acharya, 2025). Uluslararası düzende meydana gelen değişimler yükselen güçlere ve orta büyüklükteki güçlere daha fazla alan açmaktadır. Bu güçler özellikle bölgesel meselelerde giderek daha belirleyici olmaktadır.

Liberal uluslararası düzende dalgalanmalar yükselmekte olan orta güçlerin bölgelerindeki etkilerini genişletmelerini kolaylaştıran fırsatlar yaratmaktadır. Brezilya, Hindistan, Endonezya, Suudi Arabistan ve Güney Afrika gibi güçler daha iddialı oyuncular haline gelmektedir. Bu aktörlerden bazıları etkilerini bölgelerinin ötesine taşıyarak uluslararası normları şekillendirmeye ve uluslararası kurumları reforme etmeye çalışmaktadırlar. Bu güçler ABD, Çin ve Rusya ile ikili ilişkilerini kullanarak özerkliklerini artırmaya çabalamaktadırlar. Yükselmekte olan orta güçlerin artan etkileri dünya düzeninde çoklu ittifaklara uygun bir zemin hazırlamaktadır. Bu durum yükselen ve orta güçlerin seçeneklerini artırırken ve bunlar için yeni fırsatlar yaratırken aynı zamanda dünya düzeninde daha büyük bir öngörülemezliğe yol açmaktadır (Vinjamuri, 2025a: 4).

Liberal uluslararası düzen, Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana hiç olmadığı kadar tartışmaya açık durumdadır (Dylan vd., 2026: 1.13). ABD liderliğindeki liberal uluslararası düzene yönelik meydan okumalar giderek artsa da bu düzeni değiştirmeyi veya yeniden tasavvur etmeyi başaran herhangi bir aktör henüz söz konusu değildir (Vinjamuri, 2025a: 11). Uluslararası düzenin Batı dışı vizyonları daha az netlik arz eden alternatif projeler görünümündedir. Liberal uluslararası düzenin Batı dışındaki yerini ve görünürdeki gerilemesini tam olarak anlamlandırabilecek düzeye henüz erişmemişlerdir (Dylan vd., 2026: 1.13). Bu düzene yönelik meydan okumaların bir kısmı uluslararası sistemdeki güç dağılımındaki değişimden, diğer bir kısmı ise Batılı önde gelen aktörlerden kaynaklanmaktadır.

Son yıllarda Batı'nın önde gelen demokrasilerinde liberal uluslararası sistemin temelini oluşturan değerlere ve normlara inanmayan liderler iktidara gelmeye başladı. Bu liderler gerçek sorunlara çözüm bulmak yerine dezenformasyon yayarak seçmenleri elitler, göçmenler ve liberal değerler karşıtı bir platform etrafında mobilize etmeye çalışmaktadır. Kolektif çözümler gerektiren savaş, ekonomik eşitsizlik, iklim değişikliği ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınma sorunları gibi uluslararası gerçek sorunları göz ardı etmektedirler (Vinjamuri, 2025a: 3). ABD başta olmak üzere Batılı aktörler İkinci Dünya Savaşı'ndan itibaren inşa edilen liberal uluslararası düzenin temel ilke, norm ve değerlerinin gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmekte aciz kalmaktadırlar.

İsrail'in Gazze'de uyguladığı soykırım ve Sudan'da sivillere yönelik kitlesel katliamların gerçekleşmesi uluslararası insancıl hukukun etkisiz kaldığını göstermektedir. Saldırgan realizmin öncülerinden Mearsheimer, ABD'nin İsrail'in Gazze'de yaptığı soykırımı desteklemesinin liberal uluslararası düzene "ölümcül bir darbe" vurduğunu ileri sürmektedir (Mearsheimer, 2026). ABD'nin, İsrail'in Gazze'deki insan hakları ihlallerini kınayan birçok BM Güvenlik Konseyi kararını veto etmesi, 1990'larla büyük gelişme gösteren uluslararası insani hukuk rejiminin altını oymaktadır. ABD'nin İsrail'in işlediği insan hakları ihlallerini eleştirmemesi, tam aksine İsrail'i desteklemeye devam etmesi, ABD'nin ikiyüzlülükle suçlanmasına yol açmaktadır. Soğuk Savaş sonrasında liberal uluslararası düzenin temel dayanaklarından biri haline gelen insani müdahale

ve insan hakları normlarının İsrail söz konusu olduğunda göz ardı edilmesi, ABD'nin tartışmalı da olsa bulunan ahlaki üstünlüğü ortadan kaldırmaktadır.

Jeopolitik rekabetin giderek arttığı, hızlı teknolojik değişimlerin yaşandığı ve yükselen güçlerin giderek daha fazla iddialı olduğu bir dünyada, ABD hâlâ baskın konumunu muhafaza etmektedir. Küresel GSYİH'nin %26'sına sahip olan ABD, yılda 800 milyar dolardan fazla savunma harcaması yapmaktadır. Aynı zamanda ABD önde gelen uluslararası kurumlarda yapısal bir avantaja sahip bulunmaktadır. Dünyanın rezerv para birimi olmaya devam eden ABD doları ülkeye küresel finans sisteminde önemli ayrıcalıklar sunmaya devam etmektedir. ABD'nin küresel finans sistemindeki bu merkezi konumu diğer devletlere yaptırım uygulama konusunda eşsiz olanaklar sunmaktadır. En rekabetçi teknolojik alanlarda Çin gibi yeni aktörler büyük ilerlemeler göstermelerine rağmen ABD üstünlüğünü korumayı başarmaktadır. Tüm bunlar, ABD'nin uluslararası düzeni hem kendi hem de ortaklarının ve müttefiklerinin lehine olacak şekilde şekillendirme konusunda güçlü avantajlar sağlamaktadır (Vinjamuri, 2025a: 4-5). ABD'nin uluslararası düzendeki konumu eskiye kıyasla aşınmış olsa da, diğer büyük güçlerle karşılaştırıldığında ABD hâlâ oldukça avantajlı bir konumdadır. Bu açıdan ABD'nin liberal uluslararası düzendeki konumuna doğrudan meydan okuyan bir aktör bulunmamaktadır. ABD'nin hegemonik konumunu aşındıracak en büyük tehdit dışarıdan ziyade içeriden kaynaklanmaktadır.

4. TRUMP ÖNDERLİĞİNDE ABD'NİN KÜRESEL ROLÜNDE ORTAYA ÇIKAN YAPISAL DÖNÜŞÜM: LIBERAL DÜZENDE LİDER ROLÜNÜN TASFİYESİ

ABD Başkanı Trump'ın ilk döneminde olduğu gibi ikinci döneminde de uluslararası politikada attığı adımlar ve yaptığı açıklamalar, küresel yönetişimin ve dünya düzeninin geleceği konusunda büyük bir belirsizlik yaratmaktadır (Leeds vd., 2025: 1). ABD'nin başlıca mimarı olduğu liberal uluslararası düzen demokrasiye, hukukun üstünlüğüne, serbest ticarete ve işbirliğinin ana biçimi olarak kurumsallaşmış çok taraflılığa bağlılık gibi temel ilkelere dayanmaktaydı. Trump yönetimindeki ABD, İkinci Dünya Savaşı sonrasında şekillendirmeye çalıştığı sistemin en temel ilkelerini değiştirmekte, bozmakta ve bazı durumlarda tamamen reddetmektedir (Vinjamuri, 2025a: 4). Trump diğer devletlerin egemenliğini hiçe sayan söylemleri ve çok taraflılığı dışlayan açıklama ve eylemleri ile ABD'nin liberal uluslararası düzene olan bağlılığını aşındırmaktadır.

Trump yönetiminin politika ve eylemleri hem ekonomik hem de askeri alanlarda ABD liderliğini zayıflatmaktadır. Trump yönetiminin uluslararası politikaya yönelik çıkar odaklı yaklaşımı ve müttefiklerin çıkarlarını göz ardı etmesi, ABD'nin küresel etkisinin altını oymaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda ABD'yi izole etmekte ve ABD'ye birçok maddi fayda sağlayan uluslararası arenadaki liderlik konumunu aşındırma tehdidi de taşımaktadır (Leeds vd., 2025: 5). Trump'ın diplomatik olmayan söylemleri, normları çiğneyen davranışları ve istikrarsız politika manevraları ABD'nin küresel güvenilirliğini zedelemektedir. Trump'ın dış politika adımları ABD'nin geleneksel müttefiklerini ve dostlarını yabancılaştırırken rakiplerine ve düşmanlarına daha büyük bir cesaret vermektedir. Küresel belirsizliklerin arttığı bir dönemde, Trump'ın politikaları ABD'yi dünya siyasetinde daha güvensiz bir konuma getirmektedir (Chaudoin vd., 2021: 2).

Trump yönetimi ABD'nin şimdiye kadar yarattığı ve desteklediği liberal uluslararası düzenin tamamen reddedilmesine yönelik bir tutum takınmaktadır. Milliyetçiliğe ve popülizme kayan Trump yönetimi uluslararası politikada çok taraflılığın yerine tek taraflılığı koymaya çalışmaktadır. Bilgi çağında ABD'nin göreceli üstünlüğünü sağlayan yumuşak gücünün temel bileşenlerini terk etme çabasıdadır. Trump Kanada, Grönland ve Panama Kanalı'nı ilhak etme tehditlerinde bulunarak müttefiklerinin dahi egemenliğini göz ardı etmektedir (Vinjamuri, 2025a: 5).

ABD'nin liberal uluslararası düzene yönelik değişen tutumunu ve rolünü daha açık bir şekilde ortaya koyabilmek için çalışmanın bundan sonraki kısmında yeni Trump yönetiminin benimsediği çeşitli politikalar ve bu çerçevede geliştirdiği söylemler analiz edilecektir. Bu politik adım ve söylemler çerçevesinde ABD'nin liberal uluslararası düzende değişen rolü tartışılacaktır.

4.1. Trump Yönetimi ile ABD'nin Korumacı Ticaret Politikasını Benimsemesi

ABD'de liberal uluslararası ticarete yönelik sorgulamalar Trump'ın başkan olmasından önce başlamış olsa da Trump ile birlikte hız kazandı. 2008 küresel finans krizinin ABD üzerindeki etkileri liberal uluslararası düzenin temel unsurlarının sorgulanmasına yol açtı (Vinjamuri, 2025a: 6). ABD başta olmak üzere Batılı ekonomiler ekonomik krizden uzun bir süre kurtulamazken, Doğu Asya ülkelerinin ekonomileri büyümelerini sürdürmekteydi. 2008 finansal krizi Doğu Asyalı ekonomilerin küresel görünürlüğünü daha artırdı. Bu durum liberal ekonomik düzenin merkezi olan Batılı ülkelerde uluslararası ticaretin serbestliğine yönelik sorgulamaların artışını tetikledi.

Çin'in ekonomik yükselişi ABD yönetici elitinde uluslararası ticaretin serbestliği düşüncesine bakışını aşama aşama değiştirdi. Çin'in liberal uluslararası düzenden daha fazla avantaj sağladığı ve ABD aleyhine gücünü artırdığı yönünde bir algı oluşmaya başladı. 2001 yılında DTÖ'ye üyeliğinden 2023 yılına kadar Çin'in GSYİH'si nominal olarak 1,3 trilyon dolardan 18 trilyon dolara yükseldi. DTÖ'ye üyelikten sonraki sekiz yıl içinde Çin, dünyanın en büyük mal ihracatçısı konumuna yükseldi (Vinjamuri, 2025a: 5).

ABD'li yönetici elitler Çin'in liberal uluslararası düzene daha fazla entegre olmasının Çin lehinde bir güç dengesi yaratmakta olduğunu düşünmekte ve uluslararası ticaretin serbestliğinden Çin'in daha fazla avantaj sağlamakta olduğu kanaatine sahiptir (Vinjamuri, 2025a: 4). 2022 yılındaki ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi, Çin'in "uluslararası düzeni yeniden şekillendirme niyetine ve giderek bunu yapabilecek ekonomik, diplomatik, askeri ve teknolojik güce sahip tek rakip" olduğunu belirtmektedir (National Security Strategy, 2022). 2025 Ulusal Güvenlik Strateji belgesinde ise Çin'in "kurallara dayalı uluslararası düzene" girişinin kolaylaştırılmasının ABD çıkarlarının aleyhine bir durum yarattığı ileri sürülmektedir. Amerikan işletmelerinin Çin'e yatırım yapmaya teşvik edilmesinin ve üretimin Çin'e taşınmasının sadece Çin'i zenginleştirdiği ve Amerika aleyhine bir ekonomik durum yarattığı ifade edilmektedir (National Security Strategy, 2025: 19).

Ticaret ve yatırım serbestleşmesinin artık ABD aleyhine bir ekonomik tablo yarattığını düşünen siyasi çevreler sürekli bir şekilde artmaktadır. Trump ilk başkanlığı döneminde çok taraflı bir serbest ticaret anlaşması olan Trans-Pasifik Ortaklığı'ndan ABD'nin çekilmesi yönünde bir başkanlık kararnamesi imzaladı (Vinjamuri, 2025a: 7). Trump yönetimi küresel ticaret rejimini radikal bir şekilde değiştirme arayışına girdi. Başta Çin gibi ABD'nin sistemik rakiplerine yönelik bir politika değişikliği olarak algılansa da sonrasında müttefikler dahil çok sayıda ülkeye karşı uygulanmaya başlandı. Çin'e yönelik gümrük vergilerinin çoğunu geri çeken Trump, Avrupa ve Hindistan'a baskı yapmaya devam etti. Kanada ve Meksika gibi ABD'nin geleneksel dostu olarak görülen ülkeler ise yeni ekonomik baskı biçimleriyle tekrar tekrar tehdit edildi (Goddard ve Newman, 2025: 18). Trump'ın küresel ticaret rejimini değiştirmeye yönelik bu hamleleri liberal ekonomik düzene ve ABD'nin bu düzen içindeki geleneksel rolüne aykırılık teşkil etmektedir.

ABD'nin serbestlik yerine korumacı ticaret politikalarına dönüşü, birçok ülkede ABD'nin liberal uluslararası düzenin temel taşlarını aşındırdığı görüşünü pekiştirmeye neden olmaktadır (Vinjamuri, 2025a: 7). Trump yönetimi gümrük vergisini bir silah olarak kullanarak küreselleşmenin temellerine darbe vursa da küresel etkileşim devam etmektedir. Dünyanın geri kalanı ticaret entegrasyonuna devam etmekte ve hatta bunu derinleştirmektedir (Shidore, 2026).

Çin ve Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği, uzun süredir devam eden serbest ticaret anlaşmalarını dijital ve yeşil sektörleri de kapsayacak şekilde derinleştirme yoluna gitti. Avrupa Birliği, Güney Amerika'nın en önemli ticaret bloğu olan Mercosur ile dönüm noktası niteliğinde bir ticaret anlaşması yaptı (Shidore, 2026). ABD'nin korumacı ticaret politikalarına yönelimi uluslararası ticari eğilimlerde ciddi bir değişime yol açmasa da ABD'nin liberal uluslararası düzende öncü aktör olma rolünü ortadan kaldırmaktadır.

4.2. ABD'nin Uluslararası Kuruluşlardan Çekilmeye Başlaması

Trump yönetimiyle birlikte ABD'nin çok taraflılığa ve serbest ticarete olan bağlılığı son yıllarda giderek azalmaya başladı (Vinjamuri, 2025b: 116). ABD'li karar alıcılarda Çin'in uluslararası kurumları kendi lehine dönüştürmeye çalıştığı yönünde giderek artan algı, ABD'nin bu kurumlara yönelik desteğini azaltmasına yol açtı. Bu algı Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'ndeki reform çabalarını sekteye uğrattı (Vinjamuri, 2025a: 7). ABD Dünya Sağlık Örgütü'nden, UNESCO'dan ve Paris İklim Anlaşması'ndan çekildi. ABD dış yardım programını feshetti ve Birleşmiş Milletler'e yapılan harcamalarda büyük kesintilere gitti (Shidore, 2026). Trump yönetiminin uluslararası kuruluşlara yönelik bu yaklaşımı liberal uluslararası düzenin temel dayanağını oluşturan kurumsal yapıları aşındırmaktadır.

Beyaz Saray 6 Ocak 2026 tarihinde yaptığı açıklamada, ABD'nin "ulusal çıkarlarına aykırı" faaliyet gösterdiği gerekçesiyle 66 uluslararası kuruluştan çekilmeyi planladığını duyurdu. ABD'nin çekileceğini açıkladığı bu kuruluşların çoğu, iklim, cinsiyet, sağlık ve çalışma konularına odaklanan Birleşmiş Milletler ile ilgili kuruluşlardı (Sharp, 2026). ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio bu kurumları "kapsamları gereği gereksiz, kötü yönetilen, israfçı, kötü işletilen, kendi gündemlerini bizimkine aykırı olarak ilerleten aktörlerin çıkarları tarafından ele geçirilmiş veya ulusumuzun egemenliğine, özgürlüklerine ve genel refahına tehdit oluşturan" kurumlar olarak niteledi (Sharp, 2026). Büyük çoğunluğu liberal uluslararası düzenin ana omurgasını oluşturan Birleşmiş Milletler'e bağlı olan bu kurumlardan ABD'nin çekilmesi, bunların etkinliklerini engelleyebileceği gibi ABD'nin dünya sahnesindeki etkisini de azaltacaktır (Sharp, 2026).

Birleşmiş Milletler'in ABD'ye karşı önyargılı olduğunu ve ABD'nin çıkarlarına öncelik vermediğini savunan Trump, bu kurumun etkinliğini sürekli bir şekilde sorgulamaktadır. 2025 Eylül ayında BM Genel Kurulu'ndaki konuşmasında Trump, "Tek yaptıkları, çok sert ifadeler içeren bir mektup yazmak ve sonra o mektubun ardından hiçbir şey yapmamak gibi görünüyor. Bunlar boş sözler ve boş sözler savaşı çözmez." diyerek BM'nin sorunları çözmede yetersiz kaldığını dile getirdi (Sharp, 2026). Liberal uluslararası düzenin güvenlik ve siyasi meselelerinin çözümündeki en belirleyici kurumuna yönelik bu eleştiriler BM'nin küresel güvenilirliğini aşındırmaktadır. Küresel barış ve istikrar açısından temel işlevlerini yerine getirmesini sekteye uğratmaktadır.

ABD hâlâ çok güçlü ve başkalarını kendi iradesine boyun eğdirebilme yeteneğine sahip olsa da tek kutuplu üstünlüğün olduğu dönem geride kaldı. Amerika'nın küresel egemenliği giderek zayıflamaktadır. Trump yönetiminin saldırganlığa varan aşırı tek taraflı söylem ve eylemleri bir şok etkisi yaratmaktadır (Shidore, 2026). ABD'nin geleneksel ortakları ve müttefikleri Trump'ın tek taraflılığından endişe duymakta ve ABD'nin liberal uluslararası düzene olan bağlılığından şüphe duymaktadırlar. ABD'nin rakipleri ise Amerika'yı gerileyen bir ülke olarak görmekte ve bundan avantaj elde etme arayışındadırlar (Vinjamuri, 2025a: 11).

Trump yönetimi çok taraflı uluslararası kuruluşlardan çekilme yoluna gitse de çok taraflı işbirliği uluslararası arenada önemini sürdürmektedir. Çok taraflılığı savunmaya devam eden BRICS grubu, Endonezya'nın gruba katılması ve Malezya, Tayland ve Nijerya'nın da aralarında

bulunduğu diğer ülkelerin "ortak ülkeler" olarak eklenmesi ile küresel erişimini artırdı. BRICS henüz tam olarak birleşmiş olmaktan çok uzak olsa da Amerika'nın hedeflerinin dışında işbirliği ve ortaklık için bir alan sunmaktadır (Shidore, 2026). ABD'nin öncülüğünde olmayan çok taraflı işbirliği mekanizmalarının gelişip yaygınlaşması ABD'nin küresel liderliğinin altını oycaktır.

ABD'nin liberal uluslararası düzenin temel dayanağını oluşturan uluslararası kurullardan çekilmesi bu kuruluşların etkinliğine yönelik şüpheleri daha da artırmaktadır. ABD'nin bu tutumu çok taraflı işbirliğine yönelik uluslararası eğilimi ortadan kaldırmaya da mevcut kurumları zayıflatmaktadır. Uluslararası kuruluşlar liberal uluslararası düzenin meşruiyeti açısından kritik önem arz etmektedirler. ABD'nin bu kuruluşlardan çekilerek tek taraflı eylemlere yönelmesi, ABD'nin hegemonik bir güçten meşruiyeti çok daha az olan emperyal bir aktöre dönüştüğünü göstermektedir.

4.3. Trump Yönetiminin Müttefik ve Ortaklara Yönelik Saldırgan Tavrı

Trump yönetimi ikinci döneminde ABD'nin sistemik rakipleri olarak görülen Rusya ve Çin ile rekabeti artırma yerine bu aktörlerle gizli bir anlaşma arayışında oldu. Ancak diğer taraftan, yeni Trump yönetimi defalarca en yakın müttefiklerinin bile kendi topraklarını yönetme yetkisini sorguladı (Goddard ve Newman, 2025: 13). ABD'nin geleneksel müttefiklerine ve ortaklarına yönelik saldırgan tavrı Batı ittifakının küresel yönetimdeki rolünü aşındırmaktadır. Trump yönetimi ile ABD ve AB arasında artan gerginlikler liberal uluslararası düzenin temelini oluşturan transatlantik ortaklığında geriye dönülmez yaralar açmaktadır. Rusya ve Çin gibi aktörlerin hayal edip gerçekleştiremedikleri bölünme bizzat Trump tarafından hayata geçirilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sonrası uluslararası düzenin belirleyici özelliklerinden biri, ABD'nin küresel gücünün temelini oluşturan müttefik ve ortaklık ağıydı. ABD içindeki ve uluslararası sistemdeki son gelişmeler, bu ittifak ağının ciddi bir şekilde sarsılmasına yol açmaktadır (Carson vd., 2025: 103). İttifak ve ortaklık ilişkileri, müttefiklerin hammadde sağlaması ve ticaret pazarları sunması gibi ekonomik yararlar sağlamaktadır. Bu tür ilişkiler büyük gücün politikalarına meşruiyet sağlar ve büyük güçlerin daha geniş politika arayışlarına diplomatik desteği garantiler. İttifaklar ve güvenlik ortaklıkları sayesinde büyük güçler müttefiklerin dış ve savunma politikaları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olabilir. Müttefiklerin savaş başlatma, savunma yatırımları yapma ve operasyonel planlar geliştirme kararları üzerinde daha fazla kontrol geliştirmesine olanak sağlar (Carson vd., 2025: 105). ABD'nin müttefiklerine yönelik politikalarını önemli ölçüde yeniden şekillendirmesi, uzun zamandır bu ilişkilerden elde ettiği diplomatik, ekonomik ve güvenlik kazanımları açısından önemli sonuçlar doğuracaktır. ABD ve müttefikler arasındaki ilişki biçiminin değişmesi, dünya düzenini yeniden şekillendirecektir (Carson vd. 2025: 111). Müttefikleri ve güvenlik ortaklarının sağladığı erişim sayesinde ABD küresel ölçekte politikalarını uygulayabilme olanağı elde etmekteydi. Bu müttefik ağının aşınması ABD'nin küresel yönetimdeki rolünü sınırlayacaktır.

Trump yönetiminin uluslararası alanda uyguladığı yıkıcı taktikler, ABD'nin en yakın müttefikleri ve ortakları arasında belirsizliği artırmaktadır. Meksika ve Kanada gibi yakın komşularına karşı gümrük vergilerini artırması, ABD'nin herhangi ciddi bir sorun yaşamadığı müttefiklerini dahi tedirgin etmektedir. ABD'nin yakın müttefik ayırt etmeksizin küresel olarak politika değişikliğini zorlamak için gümrük vergilerini kullanma yoluna gitmesi ülkenin güvenilir bir müttefik olma rolünün altını oymaktadır. Trump'ın Panama Kanalı, Grönland ve Gazze hakkındaki alışılmadık iddiaları, ABD yönetiminin rasyonelliğini sorgulatmaktadır. Yeni yönetimin Kanada ve Avrupa'ya yönelik söylemsel saldırıları, ABD'nin güvenilir bir müttefik olmadığı yönünde bir algı yaratmaktadır (Vinjamuri, 2025a: 8).

Trump'ın Avrupalı müttefiklerine yönelik söylemleri transatlantik ortaklığının altını oymaktadır. Trump yönetiminin Ukrayna'nın kriziyle ilgili olarak Rusya'yla yaptığı görüşmelerden Avrupalı müttefiklerini dışlaması, liberal uluslararası düzenin temelini oluşturan transatlantik ortaklığını sekteye uğratmaktadır (Vinjamuri, 2025a: 5). Avrupa kıtasının güvenliği açısından kritik önem arz eden bu görüşmelerin Avrupalı aktörlerin yokluğunda yapılması, ABD yönetiminin Avrupalı müttefiklerini artık önemsemediğini göstermektedir. Trump yönetiminin Avrupalı aktörlere yönelik bu tutumu Avrupa güvenliğinin artık ABD desteği olmaksızın sağlanması yönündeki eğilimleri artırmaktadır. Trump'ın politikaları ABD'nin geleneksel müttefiklerini yabancılaştırırken rakiplerine yeni fırsat alanları sunmaktadır. Bu açıdan Trump'ın dış politika söylem ve eylemleri rakiplerini caydırmaktan ziyade Batı ittifakı içinde derin çatlaklar yaratmaktadır. Trump Rusya ve Çin ile bir şekilde anlaşmaya çalışırken Batılı müttefiklerine karşı daha saldırgan ve tavizsiz davranmaktadır.

4.4. Trump Yönetiminin Liberal Uluslararası Düzenin Temel Kurallarını İhlal Etmesi

Trump'ın eylemleri yalnızca Batılı ülkeler arasındaki koalisyonları baltalamakla kalmıyor, aynı zamanda Vestfalya düzeninin ve liberal düzenin temelini oluşturan egemenlik normlarını da tehdit etmektedir. Trump liberal uluslararası düzenin temel ilkelerinden birini oluşturan egemen eşitlik ve müdahale etmeme kavramlarını hiçe saymaktadır. Trump yönetimi diğer aktörlerin hepsini eşit görmemekte ve tanınmayı hak ettiğini düşünmemektedir (Goddard ve Newman, 2025: 17).

Trump güç olarak daha alt statüde yer alan Kanada ve Danimarka gibi aktörlerin uluslararası ilişkilerde çok az yetkiye sahip olması gerektiğini düşünmektedir. Kanada'yı ülke olarak görmemesi veya Grönland üzerinde hak iddia etmesi bunun göstergesidir. Ekonomik ve askeri olarak ABD'ye büyük oranda bağımlı ve sadık bir NATO müttefiki olan Kanada'nın yasal egemenliğini tehdit etmesi ne Vestfalya sistemi ne de liberal düzen ile tutarlı değildir. Bu durum aynı zamanda diğer ülkelere, uluslararası sistemdeki göreceli konumlarının yasal statüyle değil, Trump iktidarıyla kişisel ilişkilerine dayandığı sinyali vermektedir (Goddard ve Newman, 2025: 17).

Grönland'daki askeri varlığının yeterli olmadığını dile getiren Trump, stratejik konumu ve mineral zenginliğiyle bilinen Arktik bölgesi olan Grönland'ın doğrudan ABD'nin kontrolünde olması gerektiğini sürekli bir şekilde vurgulamaktadır. Grönland'ın Rusya veya Çin tarafından işgal edilmesini önlemek için ABD'nin Grönland'a sahip olması gerektiğini ileri sürmektedir. Avrupa Birliği Savunma ve Uzay Komiseri ise ABD'nin Grönland'ı askeri olarak ele geçirmesinin NATO'nun sonu olacağı uyarısında bulunarak, ABD'nin askeri müdahalesinin transatlantik ilişkilerini çok olumsuz etkileyeceğini dile getirdi (Reuters, 2026). ABD'nin Venezuela'ya müdahalesi Grönland ile ilgili taleplerinin daha fazla tartışılmasına yol açmaktadır. Trump Grönland'a yönelik askeri müdahale seçeneğini masada tutarak krizi daha da derinleştirmektedir. Trump yönetimi bu adımları ABD'nin Batı Yarımküresindeki hakimiyetinin yeniden sağlanmasının doğal adımları olarak görmektedir.

ABD Çin ve Rusya ile olan rekabetini Güney Amerika'daki politikaları meşrulaştırmak için kullanmanın yanı sıra Arktik bölgesinde bu iki aktörün artan varlığını Grönland'a yönelik taleplerini meşrulaştırmak için kullanmaktadır. ABD halihazırda önemli bir askeri üsse sahip olduğu bölgeyi zorla ele geçirme çabası için girse, NATO ittifakı içinde çok ciddi bir krize yol açabilir, hatta ittifakı tamamen bitirebilir (Haas, 2026). Mearsheimer'e göre, ABD'nin Grönland'ı işgal etmesi NATO ittifakını temelden sarsacaktır. İttifak isim olarak kalsa bile şimdiye kadar sahip olduğu etkisini yitirecektir (Mearsheimer, 2026). ABD'nin başka bir NATO ülkesine saldırması, NATO ve dolayısıyla II. Dünya Savaşı sonrası Batı yarımküresinde tesis edilen güvenlik anlayışının sonlanması anlamına gelecektir. Grönland'ın işgal edilmesi, büyük güçlerin

kendi arka bahçeleri olarak gördükleri alanlarda serbestçe hareket edebilmeleri olarak yorumlanacaktır (Psaropoulos, 2026). Bu durum Rusya gibi aktörlerin yakın çevresine yönelik daha saldırgan tavırlar sergilemesine kapı aralayacaktır.

ABD'nin 2026 yılının ilk günlerinde Venezuela'ya yönelik saldırısı, Trump yönetiminin Vestfalya düzeninin ve liberal uluslararası düzenin temelini oluşturan kuralları ihlal etmekten çekinmediğini bariz bir şekilde ortaya koymaktadır. ABD askeri güçleri 3 Ocak 2026 tarihinde Caracas'ta Venezuela Devlet Başkanı Nicolás Maduro'yu yakalayıp yargılamak üzere New York'a getirdi. Amerika Birleşik Devletleri'nde yargılanan ilk yabancı lider olmasa da Maduro davası oldukça tartışmalı ve alışılmadık bir dava oldu. Maduro'ya ABD'ye tonlarca uyuşturucu madde ithal etmekle suçlanmaktadır (Foreign Policy, 2026). Maduro krizi ABD Latin Amerika'nın bazı bölgelerini Monroe Doktrini'nin yeni bir biçimde hayata geçirerek Washington'ın gölgesi altına alma isteğini göstermektedir (Shidore, 2026). ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio, ABD güçlerinin Maduro'yu yakalamasının ardından Batı yarımküresinin "düşmanlar, rakipler ve hasımlar için bir operasyon üssü olmasına izin vermeyeceğiz" şeklinde açıklamada bulundu. İddia edilen uyuşturucu kaçakçılığının yanı sıra Maduro Çin, Rusya ve İran'a Latin Amerika'da bir dayanak noktası sağlarken, onlarla ekonomik ve askeri bağlarını da güçlendirmişti (Haas, 2026). ABD'li karar alıcılar, Maduro'nun bu politikalarının ABD'nin Batı Yarımküresindeki üstünlüğü için bir tehdit oluşturduğunu düşünmektedirler.

Trump'ın Batı Yarımküresinde ABD'nin gücünü daha fazla tahkim etmek için Maduro'yu devirmesi, diğer büyük güçlerin de benzer eylemlerde bulunmasını teşvik etme ihtimali bulunmaktadır. Çin veya Rusya arka bahçeleri olarak gördükleri alanlara müdahale etmede kendilerini daha özgür hissedebilirler. Bu açıdan Trump'ın Venezuela devlet başkanını devirmesi, rakiplerini caydırmak şöyle dursun, onları daha da cesaretlendirebilir (Haas, 2026).

ABD bölgeye yönelik daha önceki müdahalelerinde liberal veya idealist söylemler kullanarak meşrulaştırma yoluna gitmekteydi. Ancak Trump yönetimi Venezuela devlet başkanına yönelik operasyonu diplomatik bir dille veya liberal söylemlerle meşrulaştırma arayışına dahi girmede. Üstelik Trump Venezuela'nın ve kaynaklarının yönetiminin ABD'ye ait olduğunu dile getirmekten çekinmemektedir (Mearsheimer, 2026). Saldırgan realizmin öncüsü John J. Mearsheimer (2026) Trump yönetiminin Venezuela operasyonunun Monroe Doktrini ile ilgisinin olmadığını ileri sürmektedir. Moroe Doktrini temelde diğer büyük güçlerin ordularını Batı Yarımküresinin dışında tutulmasına ve ABD'nin burada hâkim kılınmasına dayanıyordu. Rusya ve Çin gibi aktörlerin şu anda bölge ile herhangi bir askeri angajmanları bulunmadığından, bu krizin Monroe Doktrini ile irtibatlandırılmasını doğru bulmaktadır. Mearsheimer bu müdahaleyi eski usul bir emperyalizm örneği olarak nitelendirmektedir (Mearsheimer, 2026). Trump yönetiminin Venezuela müdahalesi büyük güçlerin kendi etki alanları olarak değerlendirdikleri bölgelerde serbestçe hareket edebilmesini tetikleyebilir. Venezuela saldırısı ve Grönland krizi Trump yönetiminin liberal uluslararası düzenin temel ilkelerini, normlarını ve değerlerini keyfi bir şekilde ihlal edebildiğini açık bir şekilde göstermektedir.

5. LIBERAL ULUSLARARASI DÜZENİN GELECEĞİ

Trump yönetiminin hazırladığı 2025 Ulusal Güvenlik Strateji belgesinde, ABD'nin küresel yükleri sonsuza dek üstlenmesinin yanlış olduğu belirtilmektedir. Müttefiklerin ve ortakların savunma maliyetlerini Amerikan halkına yüklemelerine ve ABD'nin kendi ulusal çıkarlarıyla alakasız olan çatışmalara ve tartışmalara sürüklenmesine izin verilmeyeceği açıklanmaktadır (National Security Strategy, 2025: 2). Belge doğrudan ABD'nin tüm dünya düzenini ayakta tuttuğu günlerin sona erdiğini ifade etmektedir (National Security Strategy, 2025: 12).

Ulusal Güvenlik Stratejisi ABD'nin uluslararası arenadaki temel önceliğini Batı Yarımküresi'ne vereceğini belirtmektedir. Batı Yarımküre'deki Amerikan üstünlüğünü yeniden tesis etmek ve bölgedeki kilit coğrafyalara ABD erişimini korumak için Monroe Doktrini'nin yeniden uygulanacağı belirtilmektedir. Rakip aktörlerin Batı Yarımküre'de güç veya diğer tehdit edici yetenekler konuşlandırmasına veya stratejik olarak hayati öneme sahip varlıklara sahip olmasına izin verilmeyeceği deklare edilmektedir (National Security Strategy, 2025: 15).

Trump'ın 2025 Ulusal Güvenlik Stratejisi, liberal uluslararası düzenin temel iddialarından vazgeçtiğini göstermektedir. Amerika'nın hakimiyetini tahkim etmesini ve sürdürmesini sağlamak için çıkar ilişkilerine dayalı emperyalizmi, Batı Yarımküre'sinde üstünlüğün güçlü bir şekilde tesis edilmesini ve ekonomik milliyetçiliği benimsiyor (Roa, 2025). Ulusal Güvenlik Stratejisi, ABD'nin doğrudan bir kazanç elde etmediği durumlarda kurallara ve değerlere dayalı liberal bir uluslararası düzeni sürekli olarak finanse edebileceği kurgusunun sona erdiğini ortaya koymaktadır (Roa, 2025). Bu elbette ABD'nin tüm denizaşırı müdahalelerden vazgeçtiği anlamına gelmemektedir. ABD doğrudan kazanç elde ettiği durumlarda küresel meselelere müdahil olmaya devam edecektir. Bu açıdan ABD'nin kendi yararına gördüğü durumlarda müdahale etme hakkını saklı tutmak istediği ileri sürülebilir.

Trump yönetimi kurallara dayalı liberal uluslararası düzen yerine çıkar odaklı ve güce dayalı bir çerçevenin getirilmesini tercih etmektedir. Yeni yönetimle birlikte ABD'nin en önemli önceliği bölgesel üstünlüğünü yeniden güvence altına almaktır. Bu çerçevede Monroe Doktrini'nin agresif bir şekilde modernize edilmeye çalışıldığı görülmektedir (Roa, 2025). Trump başkan adaylığı döneminde yeniden izolasyonist politikalara dönüp askeri müdahaleleri bitireceğini söylemiş olsa da uyguladığı politikalar neo-izolasyonizmden ziyade neo-emperyalizmi andırmaktadır. Trump'ın 'Önce Amerika' söylemi, neo-emperyalist bir eğilimi maskeleymektedir (Kupchan, 2026). Financial Times yazarı Gideon Rachman'a (2026) göre, Trump yönetiminin bölgesel yayılcı anlayışı, komşulara ve müttefiklere yönelik tehditleri ABD'yi haydut bir devlete dönüştürme riski taşımaktadır. Trump yönetimi söylemleri ve eylemleriyle Batı ittifakını parçalamayı hayal eden sistemden hoşnut olmayan ülkelerin işlerini kolaylaştırmaktadır (Rachman, 2026).

Trump ile artan aşırı kişisel bir dış politika anlayışı, uluslararası düzen açısından inandırıcı taahhütleri, ekonomik ve mali liderliği, ittifak politikalarını, egemen borcun finansmanını, demokrasi ve insan haklarına desteği, bir dizi uluslararası normu ve uluslararası kurumları baltalamaktadır (Hyde ve Saunders, 2025. 79-80). Trump yönetimi ile ABD'nin toprak bütünlüğü normunu savunmadaki başarısızlığı ve Trump'ın Kanada, Danimarka ve Panama'ya yönelik toprak tehditleri, komşu ülkeleri işgal etmenin beklenen maliyetlerini düşürerek daha fazla devletler arası çatışmaya yol açması muhtemeldir. ABD ve diğer demokrasiler kriz müzakereleri sırasında birbirlerini artık güvenilir bir ortak olarak görmezlerse, ABD Batı Yarımküresindeki önemli bir pazarlık gücü kaynağını yitirmiş olur (Hyde ve Saunders, 2025. 80). ABD öngörülemez ve güvenilemez bir aktör haline dönüştüğünde, Amerika'nın küresel düzendeki en önemli avantajı ortadan kalkmış olacaktır.

Son yıllarda müttefiklerinden savunma harcamalarını artırmalarını istemesi ve geleneksel müttefiklerine karşı gümrük tarifelerini artırması gibi uygulamaları, ABD'nin güvenilir bir müttefik olma rolünü tartışmaya açmaktadır. Sahip olduğu geniş ittifaklar ağı ABD hegemonyasının sürdürülmesinde oldukça merkezi bir rol oynamaktaydı. Bu ittifak ağı ABD'nin küresel ölçekte politikalarını uygulamasına ve eylemler yürütmesine olanak sağlamaktaydı. Ancak ABD son zamanlarda müttefiklerinin daha fazla savunma harcaması yapmasını talep etmekte ve müttefik fark etmeksizin birçok ülkeye karşı öngörülemeyen gümrük vergileri uygulama yoluna gitmektedir. Trump yönetimi ABD'nin küresel hegemonyasının dayandığı temel kuralları ve normları ihlal etmekten çekinmemektedir. Bu tutum ABD'nin ittifak

taahhütlerinin güvenilirliği hususunda bir belirsizlik yaratmaktadır. ABD'nin geleneksel müttefikleri güvenlik hususunda giderek daha fazla kendi güçlerini geliştirmek ve alternatif arayışlara yönelmek zorunda olduklarını görüyorlar. Müttefik ülkelerde artmakta olan bu yönelim, ABD'nin küresel operasyonlarını giderek daha zorlaştıracak, küresel erişimini ve gücünü azaltacaktır. Gelecekte müttefiklerin ABD'ye erişim sağlama ve ABD'nin güvenlik operasyonlarını destekleme hususunda daha az istekli olması muhtemeldir. Bu açıdan "önce Amerika" söylemi ABD'yi izole etme tehdidi taşımaktadır (Leeds at al., 2025: 5-6).

Trump yönetimi ABD'nin en yakın müttefiklerine yüksek gümrük vergileri uygulayarak ticari ilişkilerde ABD lehine iyileştirmeler talep etmektedir. Trump sürekli bir şekilde NATO müttefiklerinin daha fazla savunma harcaması yapmasını istemektedir. Diğer taraftan ise müttefiklerini savunma ve daha geniş toprak bütünlüğü normlarını koruma konusundaki ABD taahhütleri hakkında şüphe uyandıran bir dil kullanmakta ve politikalar benimsemektedir. Trump yönetimi genel olarak geleneksel liberal demokratik müttefiklerine karşı en sert tavrı sergilerken, ABD'nin otokratik rakiplerine karşı daha yumuşak bir çizgi izleme eğilimi göstermektedir. Yeni yönetim aynı zamanda çok taraflılığın kurum ve uygulamalar yerine tek taraflı eylemleri tercih etmektedir (Carson vd. 2025: 111). Bu tek taraflı eylemlerinde ise büyük oranda müttefiklerinin çıkarlarını göz ardı etmektedir. Ayrıca temel uluslararası hukuk kurallarını ve normlarını ihmal etmekte herhangi bir sakınca görmemektedir.

6. SONUÇ

İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden bu yana uluslararası politikanın şekillenmesinde büyük rol oynayan liberal uluslararası düzen, bugün bizzat kurucusu ve hamisi olan ABD tarafından derin bir yapısal krizle karşı karşıya bırakılmaktadır. ABD askeri gücü, doların rezerv para statüsü ve küresel finansal sistemdeki merkezi konumu gibi alanlarda hâlâ rakipsiz bir üstünlüğe sahiptir. Ancak yeni Trump yönetimi bu gücün kullanım biçimini, meşruiyetini ve dayandığı normatif temelleri radikal bir biçimde değiştirmektedir.

Trump yönetiminin dış politika tercih ve yönelimi, ABD'nin küresel rolünü düzenin öncü aktöründen düzen yıkıcı aktöre dönüştürmektedir. 2025 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nde ortaya konulduğu şekliyle kurallara dayalı çok taraflılık yerini güce dayalı, çıkar odaklı ve tek taraflı bir yaklaşıma bırakmaktadır. Trump'ın Kanada ve Avrupa gibi ABD'nin en yakın müttefiklerine karşı gümrük vergilerini bir silah olarak kullanması ile Grönland ve Panama örneklerinde olduğu gibi müttefik ülkelerin dahi egemenlik haklarını hiçe sayan söylem ve eylemleri, Vestfalya düzeninin ve liberal uluslararası düzenin temel ilke, norm ve değerlerini keyfi bir şekilde ihlal edebildiğini göstermektedir.

Müttefiklerle olan ilişkilerin bir güvenlik ortaklığından ziyade "mali yük paylaşımı" eksenli bir pazarlığa dönüşmesi, ABD'nin en büyük jeopolitik avantajı olan ittifaklar ağını sarsmaktadır. Müttefiklerin güvenlik hususunda kendi kapasitelerini geliştirme ve alternatif arayışlara yönelme eğilimi, uzun vadede ABD'nin küresel operasyonel gücünü kısıtlayacak ve ülkeyi gönüllü bir izolasyona sürükleyecektir. 2026 başındaki Venezuela müdahalesi gibi eylemler, ABD'yi liberal normların savunucusu olmaktan çıkarıp, kendi çıkarları doğrultusunda müdahaleci ancak öngörülemez bir neo-emperyal güç haline getirmektedir.

Sonuç olarak, ABD'nin korumacı bir ticaret politikası benimsemesi, müttefik ayırt etmeksizin hemen her aktöre gümrük tarifelerini bir silah olarak kullanması, kurumsallaşmış iş birliğinden kaçınması, müttefiklerinin dahi egemenlik haklarını göz ardı etmesi, çok taraflı işbirliği yerine tek taraflı ve saf çıkara dayalı bir dış politika benimsemesi ve "Önce Amerika" söylemini bölgesel üstünlük odaklı bir güç politikasına dönüştürmesi, liberal uluslararası düzenin temellerini sarsmaktadır. ABD hâlâ dünyanın en büyük ekonomisi ve tek süper askeri gücü olsa da güvenilir

bir müttefik ve meşru bir lider olma vasıflarını kaybetmektedir. ABD ve müttefikleri arasındaki kurumsal işbirliği yerini Trump yönetimiyle kurulan kişisel ve çıkar dayalı bir ilişki biçimine bırakmaktadır. Bu durum ABD'nin müttefiklik ve ortaklık ağını sonlandırmaya bile güvenilir ve öngörülebilir bir müttefik olma rolünü ortadan kaldırmaktadır.

KAYNAKÇA

- Acharya, A. (2025, 15 Eylül). *The decline of the West and the rise of 'the Rest' will lead to a new world order*. Chatham House. <https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2025-09/decline-west-and-rise-rest-will-lead-new-world-order>
- Allan, B. B. (2018). *Scientific cosmology and international orders*. Cambridge University Press.
- Börzel, T. A., & Zürn, M. (2021). Contestations of the liberal international order: From liberal multilateralism to postnational liberalism. *International Organization*, 75(2), 282–305.
- Bull, H. (2012). *The anarchical society: A study of order in world politics*. Columbia University Press.
- Carson, A., Metz, R., & Poast, P. (2025). Allies and access: Implications of an American turn away from alliances. *International Organization*, 79(1), 103–116.
- Chaudoin, S., Milner, H. V., & Tingley, D. (2021). “America First” meets liberal internationalism. *ISSF Policy Series*.
- Foreign Policy. (2026, 9 Ocak). *What we know and don't know about the legal case against Maduro*. <https://foreignpolicy.com/2026/01/09/legal-case-maduro-venezuela-trump-new-york/>.
- Goddard, S. E., & Newman, A. (2025). Further back to the future: Neo-royalism, the Trump administration, and the emerging international system. *International Organization*, 79(1), 12–25.
- Haas, L. J. (2026, 8 Ocak). The dangers of Donald Trump's ad hoc foreign policy. *The National Interest*. <https://nationalinterest.org/feature/the-dangers-of-donald-trumps-ad-hoc-foreign-policy>.
- Hyde, S. D., & Saunders, E. N. (2025). The unconstrained future of world order: The assault on democratic constraint and implications for US global leadership. *International Organization*, 79(1), 71–87.
- Ikenberry, G. J. (2001). *After victory: Institutions, strategic restraint, and the rebuilding of order after major wars*. Princeton University Press.
- Ikenberry, G. J. (2011). *Liberal Leviathan: The origins, crisis, and transformation of the American world order*. Princeton University Press.
- Kupchan, C. (2026, 7 Ocak). *Venezuela and beyond: Trump's 'America First' rhetoric masks a neo-imperialist streak*. Council on Foreign Relations. <https://www.cfr.org/expert-brief/venezuela-and-beyond-trumps-america-first-rhetoric-masks-neo-imperialist-streak>.
- Lake, D. A., Martin, L. L., & Risse, T. (2021). Challenges to the liberal order: Reflections on International Organization. *International Organization*, 75(2), 225–257.
- Lascurettes, K. M. (2021). International order in theory and practice. *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.673>

- Leeds, B. A., Mosley, L., Rosendorff, B. P., & Zarakol, A. (2025). The future of global governance and world order. *International Organization*, 79(S1), S1–S11. <https://doi.org/10.1017/S0020818325101185>
- Loh, D. M. H., Paes, L. O., & Zarakol, A. (2026). Non-western visions of international order. *Annual Review of Political Science*, 29(1), 1.1–1.18. (Basım aşamasında). <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-032824-084913>
- Mearsheimer, J. J. (2026, 12 Ocak). *Mearsheimer'dan Venezuela, Grönland ve NATO değerlendirmesi*. Harici. <https://harici.com.tr/mearsheimerdan-venezuela-gronland-ve-nato-degerlendirmesi/>
- National Security Strategy. (2022, 12 Ekim). *National Security Strategy of the United States of America*. The White House. <https://bidenwhitehouse.archives.gov/wp-content/uploads/2022/11/8-November-Combined-PDF-for-Upload.pdf>
- National Security Strategy. (2025). *National Security Strategy of the United States of America*. The White House.
- Psaropoulos, J. T. (2026, 9 Ocak). *Europe should prepare for Greenland's annexation and end of NATO: Experts*. Al Jazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2026/1/9/europe-should-prepare-for-greenlands-annexation-and-end-of-nato-experts>
- Rachman, G. (2026, 13 Ocak). Trump risks turning the US into a rogue state. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/39226003-2274-42b1-bae4-1a37d931f6b6>
- Reuters. (2026, 12 Ocak). *European commissioner says US military takeover of Greenland would be end of NATO*. <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/european-commissioner-says-us-military-takeover-greenland-would-be-end-nato-2026-01-12/>
- Risse, T. (2024). Order-making through contestations. T. A. Börzel, J. Gerschewski, & M. Zürn (Ed.), *The liberal script at the beginning of the 21st century* içinde. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198924241.003.0006>
- Roa, C. (2025, 31 Aralık). Donald Trump's National Security Strategy signals the start of imperial America. *The National Interest*. <https://nationalinterest.org/feature/donald-trumps-national-security-strategy-signals-the-start-of-imperial-america>
- Sharp, A. (2026, 8 Ocak). U.S. to quit 66 international, U.N. entities. *Foreign Policy*. <https://foreignpolicy.com/2026/01/08/us-trump-withdraw-un-agencies-climate-change/>
- Shidore, S. (2026, 12 Ocak). American supremacy is over, and something new is coming. *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/2026/01/12/opinion/trump-venezuela-world-mercosur.html>
- Vinjamuri, L. (2025a). The fracturing of the US-led liberal international order. L. Vinjamuri (Ed.), *Competing visions of international order* içinde (ss. 3–11). Chatham House.
- Vinjamuri, L. (2025b). Envisioning the future international order. L. Vinjamuri (Ed.), *Competing visions of international order* içinde (ss. 115–120). Chatham House.
- Zarakol, A. (2024). Rethinking international order. *Ethics & International Affairs*, 38(2), 200–208.
- Zeitz, J. (2024, 6 Aralık). Donald Trump is the end of the modern era. *Politico*. <https://www.politico.com/news/magazine/2024/12/06/trump-ends-american-century-00192236>

LİBERAL ULUSLARARASI DÜZENDE ABD’NİN DEĞİŞEN ROLÜ: DÜZEN KURUCUDAN DÜZEN BOZUCUYA

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yazar(lar) verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.

Yazar Katkıları:

Araştırmacıların katkı oranı beyanı

1. Yazar %, 100

Çıkar Çatışması:

Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Etik Kurul İzni:

Yazar etik kurul izni gerekmediğini beyan etmiştir.